

Vathorst
College vmbo-t
havo
vwo

Portret van het Vathorst College
De vier pijlers en onze doelen

[Schoolportret Vathorst College](#)

Kunst

Leerlingen volgen allemaal vier kunstvakken in de brugklas, en kunnen eindexamen doen in twee kunstvakken. Kunst en cultuur is in ons curriculum doorweven.

Doel: De kunstvakken dragen onder andere bij aan het welbevinden en reflectievermogen van de leerlingen, hun creativiteit en verbeeldingskracht wordt gestimuleerd.

Thematisch onderwijs

In de eerste drie leerjaren is het onderwijs thematisch ingericht. Elke zes weken staat een ander thema centraal, en dragen veel vakken bij aan het leerproces van de leerlingen rondom het thema. Voorbeelden van thema's zijn: Terra Nova, De Middeleeuwen, Duurzaamheid.

Doel: Leren in samenhang brengt de schoolvakken bij elkaar en zorgt voor nieuwe inzichten.

Zelfverantwoordelijk leren

Op het Vathorst College is veel aandacht voor het aanleren van leervaardigheden. Op dit moment wordt de leerlijn die is ontwikkeld intern uitgezet en verwerkt in bestaande en nieuwe thema-opdrachten.

Doel: Het beste uit jezelf, de ander en de wereld halen. De vier belangrijkste vaardigheden op het Vathorst College zijn: regie nemen, leerstrategieën toepassen (structureren en plannen), samenwerkend leren en reflecteren.

Digitaal leren

Leerlingen werken allemaal op een eigen laptop. Onze elektronische leeromgeving bevat nagenoeg al ons materiaal, en is tevens de plek waar leerlingen hun opdrachten inleveren en feedback kunnen teruglezen.

Doel: Digitale geletterdheid / mediawijsheid ontwikkelen.

Andere kenmerken van het Vathorst College:

Werken in het leerhuis

Ons gebouw bevat zeven leerhuizen waarin elk rond de 120 leerlingen kunnen werken. Leerhuispopulaties zijn heterogeen wat betreft jaarlag en niveau.

Positieve benadering

We gaan uit van wat de leerling al kan, en zoeken van daaruit in samenwerking met de leerling de weg vooruit.

Werken vanuit de relatie

Leerlingen en docenten verhouden zich tot elkaar vanuit gelijkwaardigheid en respect.

Didactisch Coachen

Alle docenten zijn of worden opgeleid tot didactisch coach. Deze methode van coachen stimuleert leerlingen tot reflectie en heeft een positieve invloed op het welbevinden en de leerprestaties van leerlingen.

NRO onderzoek “Scholen voor de toekomst”

Thema:

Docenthandelen bij het aanleren van de Zelfsturend leren vaardigheden op het Vathorst College

Docentonderzoekers:

Judit Hódos
Arnoud Alting van Geusau

Onderzoeksvraag:

Hoe kun je effectieve docentcompetenties ontwikkelen waarmee de docent in staat is om de zelfsturende vaardigheden van leerlingen te ontwikkelen?

Het onderzoek bestond uit twee cycli.

Cyclus 1

De voornaamste activiteit in cyclus 1 was het meten van de behoeftes van de leerlingen en docenten, de stand van zaken wat betreft de competenties van de docenten, en het verzamelen van de informatie en zienswijzen van de betrokken partijen.

Aan de hand daarvan hebben de docentonderzoekers een mogelijk antwoord op de hoofdvraag voor deze fase opgesteld: *Aan welke ondersteuning met betrekking tot kennis en handelingsbekwaamheid hebben docenten behoefte als het gaat om het ontwikkelen van de zelfsturende vaardigheden van leerlingen?*

Cyclus 2

Ons doel in cyclus 2 was het verder aanscherpen van de benodigde interventies (met betrekking tot kennis en handelingsbekwaamheid) bij docenten om hen in staat te stellen om leerlingen zelfsturende vaardigheden aan te leren. Dit werd gedaan door producten en een werkwijze te ontwikkelen waarmee docenten hun handelen kunnen toetsen/ontwikkelen aan de hand van de rubrics die in het Leerlab zijn opgesteld voor de 'andere vaardigheden'.

De feedback uit cyclus 1 hebben we meegenomen en gebruikt om naast de hoofdvraag ook de duurzaamheid en effectiviteit op langere termijn van de interventie mee te nemen in ons ontwerp.

De hoofdvraag van deze cyclus was:

Aan welke duurzame en effectieve ondersteuning met betrekking tot kennis en handelingsbekwaamheid hebben docenten behoefte als het gaat om het ontwikkelen van de zelfsturende vaardigheden van leerlingen?

Cyclus 1.a

Leerlingenenquête

De leerlingenenquête bevroeg alle 3hv leerlingen naar hun niveau wat betreft de vier vaardigheden die vallen onder zelfsturing: samenwerkend leren, reflecteren, leerstrategieën toepassen en regie nemen over het eigen leerproces. Ook vroegen we per subcategorie of de leerlingen vinden dat:

- Ze op school leren wat de vaardigheid inhoudt;
- Ze de mogelijkheid krijgen de vaardigheid te oefenen;
- Ze geholpen worden in het verder ontwikkelen van de vaardigheid;
- De docenten hen goed kunnen ondersteunen in deze ontwikkeling.

Het waren gesloten vragen en leerlingen konden antwoord geven op een schaal van 1 tot 4, waarin 1 staat voor 'past helemaal niet bij mij', en 4 voor 'past helemaal bij mij'.

Trends analyse van de leerlingenenquête

Docentenenquête

In de docentenversie van de enquête stelden we de docenten per categorie ook de laatste vier vragen, en welke ondersteuning zij op prijs zouden stellen bij het stimuleren van deze vaardigheid bij leerlingen. Deze enquête is door 22 docenten van de 3hv groepen ingevuld.

Cyclus 1.b

Workshop Samenwerkend Leren

Aan de hand van de verzamelde gegevens hebben we een [workshop over Samenwerkend Leren](#) ontworpen en uitgevoerd, met als doel het activeren en enthousiasmeren van de docenten. De keuze voor deze vaardigheid is gebaseerd op de input van de leerlingen en de docenten in de enquête. De leerlingen gaven aan vaak samenwerkend te leren en nog onvoldoende grip te hebben op hun ontwikkeling in deze vaardigheid. Slechts 27% van de lesgevende docenten gaf aan zijn/haar leerlingen effectief verder te helpen met de vaardigheid. Dit was de laagste score voor deze vraag in vergelijking met de andere vaardigheden.

In de workshop hebben we actief geoefend met samenwerkend leren en voorbeelden aangereikt van hoe je coöperatieve structuren in de les in kunt zetten. De deelnemers zijn gevraagd om in hun lessen te experimenteren met deze vormen en dan direct de leerlingen een korte vragenlijst in te laten vullen over hun mening over en de effectiviteit van de werkvorm met samenwerkend leren. Helaas is dat slechts een enkele keer gebeurd, wat betekent dat we niet veel kunnen zeggen over hoe effectief de workshop was als het gaat om het effect van de workshop op de lespraktijk en op de beleving van de leerlingen in hun ontwikkeling.

Docentenenquête over de workshop

Na afloop van de workshop hebben we de deelnemers een [evaluatie van de workshop Samenwerkend leren](#) laten invullen. De resultaten hiervan hebben we gebruikt bij het ontwerp van de volgende workshop.

Cyclus 2.

Workshop Leerstrategieën toepassen

Cyclus 2 begon met overleg tussen de docent-onderzoekers, de schoolleiding en de coordinatoren Zelfsturend leren en Studievaardigheden om samen een keuze te maken tussen de volgende mogelijkheden: gaan we verder met samenwerkend leren of mogelijk met aan andere vaardigheid? Na beraad met de verschillende partijen hebben wij gekozen om in te zetten op een workshop over een andere vaardigheid: leerstrategieën toepassen. De voornaamste redenen is dat dit een centrale rol vervult in het handelingsbekwaam zijn van een leerling en het mogelijk maken om eigenaarschap te ervaren van het eigen leerproces.

Workshop Leerstrategieën toepassen

Naar aanleiding van de feedback op de eerste workshop hebben we een aantal aanpassingen gedaan aan de tweede workshop. De aspecten die als positief waren beoordeeld (theorie benoemen/uitleggen, praktisch aan de slag) hebben we opnieuw ingezet, en we hebben aandacht besteed aan hoe docenten op een praktische wijze (hints en modelling) leerlingen in hun leerproces kunnen ondersteunen. Deze workshop hebben we twee keer aangeboden en daarmee een grotere groep collega's bereikt. De workshop had een aantal doelen:

- bewustzijn creëren over wat leerstrategieën toepassen is
- Aanleren en laten toepassen van leerstrategieën: hoe doe je dit effectief?
- Mogelijkheden voor het toepassen van leerstrategieën in de les beter leren zien en inzetten
- Bespreken hoe je leerlingen op de leerlijn verder kunt helpen met behulp van de rubric

Evaluatie workshop Leerstrategieën toepassen

De tweede workshop is direct geëvalueerd door de deelnemende docenten met behulp van dezelfde Google Forms vragenlijst als de eerste workshop. De resultaten van de evaluaties zijn door ons samengevat, en aan de hand van deze resultaten hebben we de uiteindelijke antwoorden en aanbevelingen geformuleerd.

Antwoord hoofdvraag:

Wat betreft onze hoofdvraag zijn er een aantal conclusies die we uit de evaluatie kunnen trekken. De hoofdvraag was: hoe kun je effectieve docentcompetenties ontwikkelen waarmee de docent in staat is om de zelfsturende vaardigheden van leerlingen te ontwikkelen?

Op basis van de feedback op de workshops, de verzamelde theorie, gesprekken met deelnemende docenten en leerlingen en onze ervaringen kunnen we de volgende antwoorden formuleren:

- Het laten toepassen van de vaardigheden door de leerlingen is niet voldoende om bewuste ontwikkeling te stimuleren. Leerlingen gaven aan dat ze, ondanks dat ze de vaardigheden regelmatig kunnen inzetten, niet goed te weten wat een vaardigheid inhoudt en hoe zij zich verder kunnen ontwikkelen. Als docenten persoonlijk en in hun materiaal expliciet de vaardigheden benoemen, leerlingen doelgericht laten oefenen en daarna evalueren, zien leerlingen het nut van de vaardigheid en kunnen zij hun ontwikkeling benoemen en duiden. Hierbij kunnen docenten en leerlingen de rubrics Zelfsturend Leren gebruiken.
- Lesprogramma's hebben meerdere doelen, waarvan de cognitieve/inhoudelijke vaak de prioriteit heeft. Voor de inhoudelijke doelen bestaan ijkpunten: de eindtermen en kerndoelen die zijn beschreven. Voor andere vaardigheden zijn er geen ijkpunten. Dit compliceert de integratie van deze doelen in de lessen en het materiaal. Een leerlijn met een aantal doelen per leerjaar kan hierbij ondersteunen. Docenten geven aan dat ze dit missen.
- De ontwikkeling van docenten hangt daarmee ook samen met de prioriteit die en school(leiding) hieraan geeft. Vernieuwende scholen hebben de neiging zich op meerdere vlakken te willen ontwikkelen. Hiermee ontstaat het risico dat de docenten zich overvraagd voelen en geen ruimte ervaren om binnen de lespraktijk expliciete aandacht te besteden aan, in dit geval, de andere vaardigheden.
- Voor de ontwikkeling van docentcompetenties is tijd en aandacht nodig. De workshops werden als zinvol en leerzaam ervaren, en docenten staan open voor een vorm van professionalisering waarin theorie en praktijk elkaar afwisselen en die zich richt op bruikbare en eenvoudig te gebruiken werkvormen en voorbeeldmateriaal.

Naast de antwoorden gerelateerd aan de hoofdvraag hebben wij als docent-onderzoekers ook een aantal aanbevelingen geformuleerd:

- Doorlopend leren wordt als belangrijk ervaren. Docenten geven over het algemeen niet de voorkeur aan eenmalige scholing over het aanleren van vaardigheden, maar aan scholing die bestaat uit meerdere momenten gedurende een langere periode. De huidige vorm, die gangbaar is bij scholen in het land, waarin een aantal studiedagen per jaar worden ingeroosterd en waarop meerdere onderwerpen worden besproken op een studiedag, voldoet niet aan deze wens.
- Een doelgerichte opdracht met bijbehorende facilitering is belangrijk Het Vathorst College is een school voor vernieuwend onderwijs, en trekt docenten die enthousiast zijn wat betreft het (door-)ontwikkelen van nieuwe ideeën. Dat is ook een valkuil: veel docenten hebben een eigen interesse, en willen deze verder onderzoeken en in de school implementeren. Dat kan leiden tot een veelheid aan initiatieven binnen een school. Daardoor kunnen docenten voelen dat er vanuit meerdere kanten een beroep op hun tijd wordt gedaan en dat zij hierin keuzes moeten maken op basis van onduidelijke criteria: een situatie die bij kan dragen aan een hoge werkdrukbeleving. Richtinggevend beleid vanuit het MT en/of een heldere prioritering kunnen hierbij helpen. Docenten kunnen de verschillende initiatieven dan toetsen aan hun (verwachte) bijdrage aan de prioriteit van die periode en daarop hun keuze baseren.

Bovendien is het zaak voor balans te zorgen tussen het geven van professionele ruimte en het aanduiden van de gezamenlijke richting: het wordt als onwenselijk ervaren als initiatieven uit het team afgeknapt worden of als alle initiatieven worden gehonoreerd. Als op een school meerdere projecten naast elkaar lopen die elkaar deels overlappen of waartussen afhankelijkheden bestaan, dan dreigt het gevaar van versnippering en onnodig werk doen, omdat meerdere collega's aan hetzelfde onderwerp werken. Een orgaan dat de regie heeft over een ontwikkelings- of professionaliseringstraject is daarom van belang.

- [Het complete rapportage](#)

Discussiepunten:

1. gebruik van de enquête voor analyse en interventies
  - a. structureel de vragenlijst gebruiken om metingen te verrichten
  - b. explicieter zijn over het belang van de vaardigheden

2. gedifferentieerd aanleren van de Zelfsturend leren vaardigheden
  - a. er blijken weinig structurele/grote verschillen
  - b. aandacht voor aanpak van jongens vs. meisjes
  - c. aandacht voor gebruik van rubrics door docenten en mentoren - differentiatie realiseren door individuele feedback

Blik vooruit

Lopende en aanstaande ontwikkelingen op het Vathorst College:

- Verdere integratie van de pijlers (waaronder zelfverantwoordelijk leren) in het primaire proces (lessen en mentoraat)
- Driehoeksgesprekken integraal in jaar 1 en 2, met uitrol naar andere leerjaren op termijn
- 'Achterkant van het diploma', met behaalde doelen aangaande zelfverantwoordelijk leren
- Monitoren docenten, klassen en individuen, evt mbv de vragenlijst uit dit onderzoek
- Professionaliseringsdossier van collega's, mogelijke rol voor vragenlijst